

Kniha J. Kincla věnovaná problematice vzniku státu a práva a procesu jejich upevňování v germánsko-římské Burgundii vzbudila zaslouženou pozornost domácích historiků i právních historiků.¹ Ocenění se jí dostalo i ve statí významného sovětského právního historika Z. M. Černilovského.²

V dosavadních recenzích zdůrazňován byl doposud především velký význam Kinclovy knihy pro objasnění klíčových otázek vzniku feudálního státu a formování jeho orgánů a nekompromisní stanovisko autorovo k literatuře buržoasní, jejíž mnohá tvrzení, zejména pokud jde o germanistickou literaturu německou, vyvrátil a mnohá pak korigoval.

Jen na okraji byla však doposud věnována pozornost druhému oddílu Kinclovy knihy, jenž obsahuje výklad o burgundském právu. Přitom však právě v těchto partiích spočívá po mém soudu hlavní přínos práce pro právněhistorickou vědu: na procesu pozvolného formování právní nadstavby burgundské společnosti ukazuje autor zároveň i její zpětný vliv na upevňování ekonomické základny raně feudálního burgundského státu a třídního panství rodící se třídy feudálů.

Vcelku lze říci, že Kinclovo zpracování dějin burgundského práva bylo ovlivněno a do jisté míry i usnadněno tím, že hlavním výchozím a takřka jediným pramenem mu byla kodifikace Gundobada (lex Gundobada), zatím co lex Romana Burgundionum měla pro vyličení právního života Burgundů význam toliko podružný a nepodstatný. Z Kinclovy práce je však zřejmé, že tato zdánlivá výhoda mu přinášela zároveň i řadu obtíží a úskalí, se kterými se ostatně setkává každý právní historik při nedostatku pramenů, jež by umožnily ověření objektivnosti té které právní normy nebo zjištění, nakolik se v praxi skutečně uplatňovala a nakolik ohráží objektivní historickou situaci, za které vznikala. Kincl volil k překonání těchto obtíží především cestu srovnání Gundobada zákoníka s ostatními barbarskými zákoníky Franků, Visigotů a Ostrogotů, které vznikly za obdobné historické situace. J. Kudrna ve své recenzi upozornil již na skutečnost, že Kincl opominul srovnat lex Gundobada i s dalšími ještě barbarskými zákoníky, jež pocházejí z doby mladší. S výtkou Kudrnovou lze souhlasit jen do jisté míry. Ač je zřejmé, že vznik ediktu Rotharova, Salského zákoníka či kodexu Eurichova byl podmíněn obdobnou historickou situací jako kodifikace Gundobada, domnívám se přece, že srovnání s nimi by bylo nadbytečné. Výsledky, ke kterým Kincl dospěl, ukazují totiž, že srovnání se zákoníky jím podniknuté zcela vyhovuje a dostačuje. Další komparace s uvedenými zákoníky nevedla by tuším k jiným poznatkům a práci by zbytečně zatížila, nehledě k nebezpečí určitého zkreslení, jemuž je právní historik při použití komparatistické metody vystaven tím více, čím jsou srovnávané prameny od sebe časově vzdálenější.

¹ Jaroslav Kudrna, J. Kincl: Stát a právo v germánskořímské Burgundii V. až VI. stol., Pávník 1961, č. 1, str. 88—90; M. Viétor, Jaromír Kincl: Stát a právo v germánskořímské Burgundii 5.—6. století, Právní obzor, č. 9, 1960, str. 572—574.

² Z. M. Černilovskij, Razvitije nauki istorii gosudarstva i prava v socialističeskoj Čechoslovakii, Sovetskoe gosudarstvo i pravo, č. 8, 1960, str. 155.

Jedním z nejvýznamnějších úseků II. oddílu Kinclovy práce je kap. VI. jeho knihy, věnovaná z větší části právním normám čelícím likvidaci svémocných jednání v raně feudálním burgundském státě. Autor tu přesvědčivě ukázal, že boj státních orgánů proti soukromému násilí a krevní mstě, která jde v zákoníku Gundobadově tak daleko, že zakazuje dokonce i smírné vyrovnaní mezi pachatelem a poškozeným (str. 172), byl veden především v zájmu posílení stability upevňujícího se raně feudálního burgundského státu a hospodářských zájmů vládnoucí třídy (str. 173). Obtíže, se kterými se nepochybně tato tak striktní ustanovení setkávala, autor neopominul zdůraznit. Nelze tu nepoznamenat, že zejména tato část Kinclovy práce nabízí lákavá srovnání nejen s poměry u ostatních Germánů (což ostatně autor sám učinil), ale i s obdobnou situací u Slovanů. Namátkou možno uvést příklady o omezování svémoci a krevní msty, tak jak je zná Ruská Pravda a jak se je pokouší prosadit naše Dekreta Břetislavova, jejichž obdobná ustanovení měla k realizaci, jak tušíme, rovněž velmi daleko.

Trestněprávní charakter měla samozřejmě i ochrana vlastnictví Burgundů k věcem nemovitým a movitým (kap. VII. a VIII.), přičemž při trestněprávní ochraně movitých věcí vystupuje především ochrana otroků jako hlavní výrobní síly burgundské společnosti. Autor rozlišuje v podstatě dvě skupiny právních předpisů v Gundobadově zákoníku, které se týkají této problematiky. Jsou to jednak normy vytvářející ochranu vlastníka před projevy třídního odporu otroků a jednak ustanovení, jež chrání zájmy vlastníka otroka proti zasahování třetích osob do výkonu jeho vlastnických oprávnění (str. 202). Kincel vychází tu především ze starších norem Gundobadova zákoníka, ve kterých je právní názor na otroky formulován ještě „otrokářsky“, tj. kde je ještě kladeno rovnítko mezi otroky a ostatní živé a neživé věci. Práci by tu myslím prospělo organičtější spojení s výkladem podaným autorem v kapitole V., která pojednává o sociální diferenciaci burgundského obyvatelstva a obsahuje zároveň zobecňující výklady o vývoji právní subjektivity otroků, tj. v oblasti práva jejich přeměně ve feudální poddané. Vzhledem k tomu, že právě v burgundském právu je možno pozorovat toto pozvolné narůstání právní subjektivity v růstu trestní odpovědnosti otroků za trestné činy jimi spáchané, bylo by jistě vhodnější, kdyby výklad autorův obsažený na str. 138 a d. byl obsažen přímo v kapitole VIII., a to přesto, že je zřejmé, že se autor při vyličení právního postavení otroků nemohl dost dobře obejít bez vyličení jejich trestní odpovědnosti.

Celým druhým oddílem knihy Kinclovy a kapitoly VII. a VIII. zvláště proliná výklad o působení práva římského, jehož recepce nebyla zdaleka jen mechanická, nýbrž procesem vzájemného ovlivňování a splývání dvou právních systémů. Zároveň dovozuje autor správně, že recepce římského práva urychlila a podstatně ovlivnila proces překonávání vztahů vlastních společnosti prvotně pospolné. Tato úloha římského práva vystupuje výrazně při výkladu autora o historické genesi ochrany movitého vlastnictví při krádeži (str. 209), kde se jeho vliv jevil pravděpodobně nejsilněji. Je přímo historickou zákonitostí, že právě zde je recepce římského práva výrazně podmíněna třídí a majetkovou diferenciací burgundské společnosti, nutností upevnit a zabezpečit instituce soukromého vlastnictví. Kladem Kinclovy práce na tomto úseku jeho knihy je skutečnost, že neupadl nikde do samoučelné právní dogmatiky, jež je příznačná zejména pro buržoasní práce, zabývající se recepcí římského práva. Jeho kritický rozbor právních norem je všude důsledně opřen o rozbor

ekonomické a třídní situace, z které vychází a k jejímuž pochopení zase mnohdy přináší naopak mnohá vysvětlení.

A tu se dostáváme k hlavnímu přínosu knihy J. Kincla a jejímu obecnému významu, jež spočívají, jak se domnívám, především v tom, že na tematice neobyčejně obtížné a v naší právní historii vlastně netradiční dokázal přednosti marxistické právněhistorické metody. Kinclova práce jak svou metodou, tak svými výsledky úspěšně zahájila nový směr v marxistickém zkoumání počátků feudálního státu a práva.

Karel Malý